El Mas de la Coixa

Josep Santesmases i Ollé
president de la Coordinadora de
Centres d'Estudis de Parla Catalana
Vicepresident segon de l'Institut
Ramon Muntaner

A Móra la Nova, just al costat de la rotonda de l'eix de l'Ebre, i abans de travessar el pont del riu existeix un edifici solitari d'una considerable volumetria. Ens referim al Mas de la Coixa. Un mas totalment rehabilitat la finalitat del qual, en els seus orígens i desenvolupament posterior, estava lligada a la navegació fluvial i al transport i transacció de mercaderies que baixaven pel riu amb els llaguts. Cal pensar que antigament el curs de l'Ebre passava pel costat de l'edifici. Molta gent del territori recorda l'estat d'abandonament del mas, que va durar fins ben entrats els anys noranta. Havent-se cedit a finals de segle passat a l'Ajuntament de Móra la Nova, el mas es va poder rehabilitar i el desembre de 2000 fou inaugurat com a alberg de la xarxa de la Generalitat de Catalunya. El Mas de la Coixa està situat en un excel·lent punt geogràfic des d'on poder conèixer, riu amunt i riu avall, a ponent i a llevant, uns territoris d'una bellesa paisatgística sorprenent i uns conjunts patrimonials realment singulars.

La història que els volia contar, vinculada al Mas de la Coixa, és, però, una altra. El dia 3 de juliol de l'any 2003 al Mas de la Coixa s'hi va constituir l'Institut Ramon Muntaner, Fundació Privada dels Centres d'Estudis de Parla Catalana (IRMU), la qual, a partir d'aleshores, té la seu social al Mas, compartint els espais amb l'alberg. La creació de l'IRMU va sorgir del mateix territori, concretament dels Serveis Territorials de Cultura de les Terres de l'Ebre, que va traslladar la proposta a la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana. Després de llargs debats entre els centres d'estudis associats es va pactar la constitució de l'IRMU amb el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i es va configurar un patronat amb paritat de membres designats per la Generalitat de Catalunya i la Coordinadora de Centres d'Estudis. Com m'agrada dir, un pacte entre l'Administració pública i la societat civil organitzada, que no només ha donat molts fruits, sinó que ha recol·lectat collites senceres.

Ubicar una fundació per a donar suport als centres d'estudis locals i comarcals de tots els territoris de parla catalana i a la mateixa Coordinadora de Centres d'Estudis en un lloc com el Mas de la Coixa de Móra la Nova, al peu de l'Ebre, podia semblar un despropòsit. Hi havia una raó geogràfica que va servir per explicitar-ho: es clavava una punta del compàs en un punt equidistant entre un cap i l'altre dels Països Catalans. L'altra punta del compàs havia de girar per abastar tots els territoris, amb ganes de ser-hi, d'escoltar i entendre, de donar suport, proposar i gestionar projectes molt diversos. Així s'ha fet.

No sé què hauria passat si la seu social s'hagués instal·lat a Barcelona, com acostuma a passar en entitats d'aquesta condició. De ben segur, però, que no parlaríem d'una presència tan palpable en el territori proper com ha succeït al peu de l'Ebre, on l'IRMU ha regat les arrels de l'arbre que any darrera any hem vist créixer i expandir-se. La missió estatutària de l'IRMU no és esdevenir una entitat de Móra la Nova, de la Ribera d'Ebre o ebrenca, però la praxi quotidiana ha propiciat que el veïnatge s'hagi convertit en un factor important de la mateixa essència de l'IRMU. Viure, compartir, participar i créixer en un lloc concret com Móra la Nova, i en un territori amb característiques pròpies com la Ribera o les Terres de l'Ebre ha estat un exercici beneficiós per comprendre i respectar les diverses realitats territorials que se succeeixen en aquest gran i allargat país o països on la llengua catalana és present, en les seves varietats dialectals i en el major o menor grau d'ús. Es tracta d'esdevenir universals des de l'arrelament local que ens dona la mesura de la comprensió comparativa. El fet que l'IRMU s'hagués ubicat a Móra la Nova ens ha beneficiat a tots.

Entre el món dels centres d'estudis d'arreu del país, el Mas de la Coixa ha esdevingut un símbol. La seva volumetria aïllada del conjunt urbà de Móra la Nova, tan pròpia i característica, ha permès que s'hagi convertit en una imatge icònica, coneguda per moltes de les persones que en els seus indrets de vida, siguin pobles, ciutats, comarques o barris de Barcelona, treballen per la cultura que els personalitza.

No només s'ha reconegut la imatge icònica del Mas de la Coixa, sinó que, per reunions i actes molt diversos, s'ha fet cap a Móra la Nova i a la Ribera. Hi hem estat, hi hem compartit taula, hi hem dormit, i en ser-hi hem sentit com l'alè de l'Ebre enriquia les nostres vides. Immensament contents d'haver-ho viscut!